	Шаркшунослик институти фонди, инв. № 579, 1604. 11. Такмил ус-суҳоқ. Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Шарқшунослик институти фонди, инв. № 1552. 12. Ҳофиз Шерозий. Девон. Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Шарқшунослик институти фонди, инв. № 10352. **Axborot manbalari** 13. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali. 14. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi. 15. http://forum.ziyouz.com/index.php?board=107.0 (Мумтоз адабиёт) 16. http://forum.ziyouz.com/index.php?topic=767. [Islom ensiklopediyasi] 17. http://n.ziyouz.com/kutubxona/barcha-kitoblar 18. http://forum.ziyouz.com/index.php?board=124.0 [Адабиётшунослик]
7.	O‘quv dasturi “Mumtoz filologiya va adabiy manbashunoslik” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil “27” avgust dagi “1” – sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil “28” avgust dagi “1” -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ul:** Alimuxamedov R. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Mumtoz filologiya va adabiy manbashunoslik kafedrasi mudiri, filologiya fanlari doktori
9.	**Taqrizchilar:** Islomov Z. – O‘zbekiston Xalqaro Islom Akademiyasi ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, filologiya fanlari doktori, professor Sodiqov Q. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Mumtoz filologiya kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Rektor G.Rixsiyeva
____
2021 yil “28” avgust

SHARQ MATNSHUNOSLIGI

FANNING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200000	– San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	230000	– Tillar
Mutaxassislik:	70230301	– Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik (sharq tillari bo‘yicha)

Toshkent – 2021

	– O‘rta asr mualliflarining qo‘lyozmalarini o‘qiy olish amaliyotidan; – Qo‘lyozma kitoblarning matnshunoslik alomatlarini aniqlash ko‘nikmalariga ega bo‘lishi*;* – Matnlarni nashrga tayyorlash; – Matnlarni nashr etish texnikasi, tayanch nusxa tanlash, uni tiklash usullari; – Nashrda asarlarni joylashtirish, nashr uchun izoh va ko‘rsatkichlar tuzish ***ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.***
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-studylar; • seminarlar(mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talabalar:** joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Ҳабибуллаев А. Қўлёзма ўқиш амалиёти. Ўқув қўлланма. – Тошкент, 2010. 2. Ҳасаний М. Шарқ қўлёзмаларини тавсифлаш ва фиҳристлаштириш. Ўқув қўлланма. – Тошкент: ТошДШИ, 2004. 3. Ҳабибуллаев А. Адабий манбашунослик ва матншунослик. Ўқув қўлланма. – Тошкент: ТошДШИ, 2000. **Qo‘shimcha adabiyotlar** 4. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. 5. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2016. 6. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. 7. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. 8. Ибн Саллом. Ҳадис ул-ғариб. Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Шарқшунослик институти фонди, инв. № 3101. 9. Ибн Сино. Шарҳ ул-ишорат. Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Шарқшунослик институти фонди, инв. № 4957. 10. Куръони Карим. Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси

	umumlashtirishga yordam beradi. Mavzular o‘quv yilining boshida kafedra majlisida ko‘rib chiqiladi va tasdiqlanadi. **Kurs ishlarining namunaviy mavzulari:** 1. Matnshunoslikning fan bo‘lib shakllanish tarixi 2. Matn tarixini tashkil etuvchi ma’lumotlarni qayta ishlashda izchillik prinsipi 3. Ilmiy tanqidiy matn tuzish prinsiplari 4. Nashr etilgan adabiy meros namunasini birlamchi manbalar bilan qiyoslab o‘rganish prinsiplari 5. Nashr turlari va ularning rivojlanish bosqichlari 6. Adabiy manbalarni nashrga tayyorlashda izoh va ko‘rsatkichlar hamda yordamchi materiallarni berish qoidalari **IV. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar** Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Adabiy merosning litografik va poligrafik nashr bazasi 2. Ommabop va ilmiy nashrlar tasnifi. 3. Qadimiy va hozirgi zamon kitoblari. 4. Qo‘lyozma matnini bosmaga tayyorlash jarayoni. 5. Qo‘lyozma asarlarning ommalashtirish tadbirlari. Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni tadqiqot qilish tavsiya etiladi.
3.	**V. Ta’lim natijalari/ Kasbiy kompetensiyalari** **Talaba bilishi kerak:** – Sharq matnshunosligi bo‘yicha Respublika va xorijda olib borilayotgan tadqiqotlar ko‘lami haqida; – O‘rta asr jahon adabiyotiga kirgan al-Mutanabbiy, Sa’diy, Jomiy, Hofiz Navoiy kabilarning shoh asarlarini asl nusxalari va ularning nashrlari haqida; – Yozma yodgorliklarning nashrlari turlari ularga qo‘yilgan talablarni haqida ***tasavvurga ega bo‘lishi;*** – Eristolyar janrlarda yozilgan asarlarning kompozisiyasi, ularning o‘rta asrlar nasrini rivojlanishidagi amaliy ahamiyati; – Qo‘lyozma kitoblarga dastlabki ishlov berish va ularni inventar daftarda qayd etish tartibi; – Kartochkalar tuzishning asosiy prinsiplari, ularning turlari va mazmuni; – Qo‘lyozmani tavsiflashning asosiy turlari va prinsiplari; – Asarning nomi, muallifi, kotibi, yaratilgan va ko‘chirilgan yilini aniqlash usullari; – Yirik matnshunos olimlar – Y.E.Bertels, N.Y.Krachkovskiy, X.Zarifov, P.Shamsiyev, X.Sulaymanovlarning ish tajribasini ***bilishi va ulardan foydalana olishi;***

Fan/modul kodi SMS106		O‘quv yili 2021-2022	Semestr 1-3	ECTS -Kreditlar 2-2-2	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 2-2-2	
1.	**Fanning nomi**		**Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta’lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Sharq matnshunosligi		90	90	180
2.	**I. Fanning mazmuni** Fanni o‘qitishdan maqsad – sharq qo‘lyozmalarini mustaqil va mukammal o‘qishni o‘rganish va ularning matnini tayyorlash, ommalashtirish, ularning nashrlarini chop etish oldimizda turgan muhim vazifalardan biridir. Bu ishlarni arabiy forsiy va turkiy qo‘lyozmalarni qiynalmay o‘qiy oladigan kadrlarni tayyorlash maqsadida Adabiy manbashunoslik va matnshunoslik, Mumtoz filologiya mutaxassisligi bo‘yicha ta’lim olayotgan magistrantlarga mazkur fan kiritilgan. Fanning vazifasi – sharq qo‘lyozmalarini mustaqil va mukammal o‘qishni o‘rganish va ularning matnini tayyorlash, ommalashtirish, ularning nashrlarini chop etish oldimizda turgan muhim vazifalardan biridir. **II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)** **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:** **Mavzu: “Sharq matnshunosligi” fanining mazmuni, predmeti va metodi** Kursning maqsad va vazifalari; fanning matnshunoslik sohasidagi o‘rni, matnshunoslikda qo‘llanadigan metodlar, ular haqida to‘liq ma’lumotlar. **Mavzu: Adabiy merosning litografik va poligrafik nashr bazasi** Yurtimizda noshirlik ishlari tarixi. Toshbosma usulida xattotlik va noshirlik. O‘zbekiston litografiya va poligrafiya nashr bazasi. **Mavzu: Ommabop va ilmiy nashrlar tasnifi** Muharrirlik maqomi; Nashrlarni turlarga ajratish; Ommabop nashrlar tasnifi; Arabiy va forsiy manbalar nashri. Ilmiy nashrlar tasnifi; Bosma asarlarning vujudga kelishi. Qo‘lyozma va fond: qo‘lyozma asarning paydo bo‘la boshlash tarixi. Qo‘lyozmalarni bir yerga yig‘ish masalasi. Dunyoda qo‘lyozmalar fondining tashkil topishi. O‘zR FA Sharqshunoslik institutining qo‘lyozmalar fondi bilan tanishuv. Yozma yodgorliklar matni ularning turlari. Nashrning tashkiliy masalalari. **Mavzu: Qadimiy va hozirgi zamon kitoblari**					

Mumtoz adabiyot namunalarining ommabop nashrlari; Qadimiy va hozirgi zamon kitoblari. Devon, kulliyot, bayoz, muntaxabot; Ilmiy-izohli tarjima. Nusxa tanlash. Qo'shimcha materiallar; Yozma yodgorliklar tarjima matnini tayyorlash. Tarjimada muallif uslubi.

Mavzu: Qo'lyozma matnini bosmaga tayyorlash jarayoni

Qo'lyozma matnini nashriyotda bosmaxonaga tayyorlash jarayoni;

Asliyat matnini tayyorlash, qog'ozga tushuirish. Faksimil nashr turi;

Ilmiy va ommabop nashrlarda matn tanqidi. Ilmiy va ommabop nashrlarda arxeografik materiallar.

Nashrlarni turlarga ajratish.

Ommabop nashrlar tasnifi. Ilmiy nashrlar tasnifi. Mumtoz adabiyot namunalarining ommabop nashrlari. Ilmiy va ilmiy-ommabop nashrlar.

Akademik nashrlar.

Mavzu: Qo'lyozma asarlarni ommalashtirish tadbirlari

Ilmiy va ommabop nashrlarda; izoh va ko'rsatkichlar; Qayta nashrlar mas'uliяti, tirajima; Taqriz, tanqid va targ'ibot Nashrlarning jamoatchilik tomonidan kutib olinishi; Yozma yodgorlik nashriga tuzilgan taqriz tahlili.

Mavzu: Matnni tuzish va nashrga tayyorlash jarayoni

Nusxa tanlash. Asliyat matnini tayyorlash. Faksimil nashr turi bugungi kunda. Yozma yodgorliklar tarjima matnini tayyorlash.

Qo'lyozma matnini nashriyotda bosmaxonaga tayyorlash jarayoni.

Ilmiy va ommabop nashrlarda arxeografik materiallar. Ilmiy va ommabop nashrlarda izoh va ko'rsatkichlar. Ilmiy va ommabop nashrlarning tanqidi. Taqriz, tanqid va targ'ibot. Qayta nashrlar mas'uliyati, tiraj. Biror yozma yodgorlik nashriga taqriz yozish. Tanlangan dissertatsiya mavzusi bo'yicha birlamchi manbalarning nashrlarini yozma tarzda xarakterlab berish.

Mavzu: Ilmiy tanqidiy matn tuzish prinsiplari

Muqaddima. Ilmiy nashr turlari va ular orasida ilmiy-tanqidiy matnning o'rni. Ilmiy tanqidiy matn chop etishda poligrafik jarayonlar. Ilmiy-tanqidiy matn. Ilmiy-tanqidiy matn tayyorlashning ilm-fanni rivojlantirishdagi ahamiyati. Ilmiy-tanqidiy matn tuzish tarixidan ma'lumotlar.

Mavzu: Ilmiy-tanqidiy matn tuzishga kirishish

Tayanch nusxa tanlash. Ilmiy-tanqidiy matni tuzilayotgan asarning fan uchun zarur va dolzarb bo'lishi. Tayanch nusxa nusxalar ichida eng qadimiysi, xati chiroyli va savodli yozilgan bo'lishi haqida.

Mavzu: Yordamchi nusxalar tanlash

Yordamchi nusxalar boshqa nusxalarga nisbatan savodli yozilgan bo'lishi, ko'chirish yilining qadimiyligi, to'liq va mukammal bo'lishi haqida. Nusxalarni harflar bilan belgilash. M: tayanch nusxa Toshkentda ko'chirilgan bo'lsa "T" harfi, yordamchi nusxalar Samarqand, Hirot, Istambulda ko'chirilgan bo'lsa, "S", "O'" va "I" harflari bilan belgilanadi. Tayanch

nusxaning tanqidi. Tayanch nusxani mukammal o'rganish, unga to'liq ishonilmagan holda, har bir so'ziga tanqidiy munosabatda bo'lish va barcha kamchiliklarni ilmiy apparatda aks ettirib borish. Tayanch nusxa hamda yordamchi nusxalarning har biriga mukammal tavsif berish: ko'chirish yili, kotibi, inv. raqami, hajmi, qog'ozi, xati, naqsh va miniatyuralari, satri va boshqa belgilarini aniq bayon qilish. Matnni tayanch nusxa asosida ko'chirish. Farqlarni har bir varaq ostida maxsus belgilar bilan berib borish.

Mavzu: Ilmiy apparat tushunchasi

Ilmiy apparat tushunchasi va bu ishda chuqur malaka hosil qilish. Ko'rsatkichlar tuzish: kishi nomlari ko'rsatkichi, joy nomlari ko'rsatkichi, asar nomlari ko'rsatkichi va h.k. Barcha ma'lumotlarni umumlashtirgan holda muallifning hayoti, ijodi, davri, o'sha davr madaniyati, siyosiy-ijtimoiy voqealar, asarning vujudga kelishi haqida chuqur va har tamonlama mukammal kirish so'zi yozish.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Adabiy merosning litografik va poligrafik nashr bazasi. Toshbosma usulida xattotlik va noshirlik. O'zbekiston litografiya va poligrafiya nashr bazasi.
2. Ommabop va ilmiy nashrlar tasnifi. Ommabop nashrlar tasnifi. Arabiy va forsiy manbalar nashri. Ilmiy nashrlar tasnifi
3. Qadimiy va hozirgi zamon kitoblari. Ilmiy-izohli tarjima. Nusxa tanlash. Qo'shimcha materiallar. Yozma yodgorliklar tarjima mathihi tayyorlash.
4. Tarjimada muallif uslubi.
5. Qo'lyozma matnini bosmaga tayyorlash jarayoni. Ilmiy va ommabop nashrlarda matn tahqidi.
6. Ilmiy va ommabop nashrlarda arxeografik materiallar.
7. Qo'lyozma asarlarni ommalashtirish tadbirlari. Taqriz, tanqid va targ'ibot Nashrlarning jamoatchilik tomonidan kutib olinishi.
8. Yozma yodgorlik nashriga tuzilgan taqriz tahlili.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

Fan bo'yicha kurs ishi. O'quv rejasiga ko'ra "Mutaxassislikning nazariy masalalari" fani bo'yicha kurs ishi yozadilar. Mavzular keng qamrovli bo'lib, talabalarning mutaxassislikning nazariy masalalaridan olgan bilimlarini mustahkamlash, ularga magistrlik dissertatsiyalari bo'yicha bilimlarini